

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

**PROJEKT EDUKACYJNY:
„ POWIATOWA KONFERENCJA z OKAZJI
90. ROCZNICY PROKLAMOWANIA
REPUBLICKI OSTROWSKIEJ i 90.
ROCZNICY WYBUCHU POWSTANIA
WIELKOPOLSKIEGO ”**

I. TERMIN: 17 grudnia 2008 r. w godz. 10.00- 15.30.

II. MIEJSCE: I Liceum Ogólnokształcące im. ks. J. Kompały i W. Lipskiego
w Ostrowie Wielkopolskim.

III. UCZESTNICY:

- ❖ Uczniowie o zainteresowaniach historycznych ze wszystkich szkół ponadgimnazjalnych w Powiecie Ostrowskim.
- ❖ Nauczyciele historii i wiedzy o społeczeństwie ze wszystkich szkół ponadgimnazjalnych w Powiecie Ostrowskim.
- ❖ Zaproszeni Goście.

IV. RAMOWY PROGRAM:

1. Wystąpienia inauguracyjne:

- ❖ Włodzimierz Jędrzejak- Starosta Ostrowski
- ❖ Jerzy Wójcicki- Koordynator Projektu.

2. Program artystyczny w wykonaniu Chóru I Liceum Ogólnokształcącego im. ks. J. Kompały i W. Lipskiego pod batutą Jadwigi Smok.

3. Wystąpienia programowe:

- ❖ prof. dr hab. Witold Mazurczak -Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- ❖ Kazimierz Radowicz- Autor scenariuszy filmowych: „Republika Ostrowska”- „Republika nadziei” i Honorowy Obywatel Ostrowa Wielkopolskiego.

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

4. Otwarta debata z udziałem prelegentów i uczestników.

5. Montaż słowno- muzyczny „90 rocznica Powstania Wielkopolskiego” w wykonaniu uczniów II Liceum Ogólnokształcące im. W. Reymonta w Ostrowie Wielkopolskim pod kierunkiem Donaty Koniecznej i Iwony Dembczyńskiej.

6. Ogłoszenie wyników i wręczenie nagród w I Powiatowym Konkursie dla Uczniów Szkół Ponadgimnazjalnych pn. „Co wiemy o Republice Ostrowskiej i Powstaniu Wielkopolskim” - Piotr Grabarz i Małgorzata Lucińska - I Liceum Ogólnokształcące im. ks. J. Kompały i W. Lipskiego w Ostrowie Wielkopolskim.

7. Podział na cztery grupy problemowe uczestniczące w debatach moderowanych:

❖ **Grupa I:** „Źródła do dziejów Powstania Wielkopolskiego na Ziemi Ostrowskiej”;

Moderatorzy debaty:

Maciej Kowalczyk - Prezes Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego;

Jarosław Biernaczyk- II Liceum Ogólnokształcące im. W. Reymonta w Ostrowie Wielkopolskim;

❖ **Grupa II :** Sposoby sporządzania bibliografii tematycznej, np. „90. rocznica proklamowania Republiki Ostrowskiej i wybuchu Powstania Wielkopolskiego”;

Moderator debaty:

Iwona Dembczyńska- II Liceum Ogólnokształcące im. W. Reymonta w Ostrowie Wielkopolskim;

❖ **Grupa III:** Zasady konstruowania pytań, przeprowadzania i prezentacji wyników sondażu ulicznego nt. „Co wiemy o Republice Ostrowskiej i Powstaniu Wielkopolskim”;

Moderatorzy debaty:

Jan Welsandt i Jacek Bieniek- IV Liceum Ogólnokształcące im. F. Chopina w Ostrowie Wielkopolskim;

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

- ❖ **Grupa IV:** „Powstanie Wielkopolskie w wybranych podręcznikach szkolnych”;

Moderator debaty:

Jerzy Wójcicki- Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu.

8. Zwiedzanie wystaw:

- ❖ „Drogi do Niepodległości” Piotr Grabarz - I Liceum Ogólnokształcące im. ks. J. Kompały i W. Lipskiego w Ostrowie Wielkopolskim;
- ❖ „Powstanie Wielkopolskie widziane oczami uczniów żyjących w I połowie XXI wieku” - Karolina Czaja i Mirosława Laszek – Zespół Szkół Specjalnych im. Janusza Korczaka w Ostrowie Wielkopolskim.

9. Przerwa konsumpcyjno- konwersatoryjna.

10. Debaty moderowane w czterech grupach problemowych.

11. Prezentacja efektów i wniosków z debat w grupach problemowych.

12. Prezentacja wybranych stron internetowych *Republika Ostrowska i Powstanie Wielkopolskie* oraz fragmentów filmu fabularnego *Republika Nadziei* - Józef Pietrzak – Zespół Szkół Technicznych w Ostrowie Wielkopolskim.

KOORDYNATOR PROJEKTU:

JERZY WÓJCICKI

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

V. MATERIAŁY KONFERENCYJNE

Prof. UAM dr hab. WITOLD MAZURCZAK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Powstanie Wielkopolskie. Geneza, znaczenie, oceny

[skrót i plan wykładu, propozycje bibliograficzne]

*„O roku ów! kto cię widział w naszym kraju?
Ciebie lud zowie dotąd rokiem urodzaju
A żołnierz rokiem wojny; dotąd lubią starzy
O tobie bając, dotąd pieśń o tobie marzy”*

Adam Mickiewicz

Mickiewicz pisał o roku 1812, gdy wydawało się, że ziści się sen Polaków o wolnej Polsce. Niestety pozostał tylko sen i wspomnienia o tamtych wspaniałych chwilach.

I oto mamy rok 1918. I znowu możemy powtórzyć za Mickiewiczem: O roku ów! Po 123 latach niewoli, jak Feniks z popiołów, odradza się Polska. Dopiero wtedy realizują się marzenia wielu pokoleń, tych, którzy, jak pisze prof. Janusz Pajewski w swej dedykacji, „...w mrokach niewoli, w najcięższych dla narodu chwilach, nigdy o Polsce nie zwątpili”.

Wiele dróg prowadziło do tej niepodległości, strumieni i strumyków, połączonych w jedną wielką rzekę, która dotarła do kresu swej wędrówki w 1918 roku

Była sprzyjająca sytuacja międzynarodowa, to prawda, trwała jednak krótko. Tylko dzięki nieprawdopodobnej koncentracji sił całego narodu właśnie w tamtej chwili potrafiliśmy wykorzystać ją do końca i zdążyliśmy zbudować państwo zdolne do samodzielnego istnienia na mapie politycznej Europy.

Wydarzeniem decydującym o sile, pozycji i znaczeniu II Rzeczypospolitej, było Powstanie Wielkopolskie. Jedna z najważniejszych, a jednocześnie jedna z najpiękniejszych kart historii Wielkopolski, powód do dumy i satysfakcji. Już choćby z tego względu, że było

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

to powstanie wyjątkowe, inne niż wszystkie dotychczasowe – jak pisał o nim Stefan Bratkowski.

Celem mojego wystąpienia jest przedstawienie owej wyjątkowości i próba jego oceny z dzisiejszej perspektywy, w 90. rocznicę wybuchu. Wykład przeznaczony jest dla młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych i jest częścią programu edukacyjnego dotyczącego 90-tej rocznicy utworzenia Republiki Ostrowskiej oraz wybuchu Powstania Wielkopolskiego. W tej sytuacji pragnę zwrócić uwagę na te elementy i wydarzenia Powstania, które do dnia dzisiejszego budzą kontrowersje lub nie do końca są wyjaśnione. Zadaniem moim jest, więc i wywołanie dyskusji.

Plan wykładu

1. Geneza Powstania:

- tradycje powstańcze w Wielkopolsce;
- sytuacja gospodarcza i społeczno-polityczna w zaborze pruskim do 1914 roku. Narastanie konfliktu;
- ruch niepodległościowy. Przygotowania do powstania;
- Republika Ostrowska.

2. Wybuch.

- Kto zaczął?
- Czy była alternatywa? Czy można było się porozumieć z Niemcami?

3. Periodyzacja. Najważniejsze wydarzenia. Jak długo trwało Powstanie?

4. Przyczyny zwycięstwa:

Czyn zbrojny Wielkopolan.

Sytuacja rewolucyjna w Niemczech.

Działalność KNP i Romana Dmowskiego w Paryżu.

5. Rola Warszawy i Józefa Piłsudskiego. Piłsudski a Wielkopolska.

6. Znaczenie. Czy powstanie było potrzebne, czy miało sens?

7. Jedyne zwycięskie? Powstanie na tle innych zrywów niepodległościowych.

8. Powstanie Wielkopolskie w historii Polski.

Dlaczego nie dotarło do świadomości historycznej Polaków?

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

Jest to jedno z najlepiej poznanych i opisanych wydarzeń w historii Wielkopolski. Po II wojnie światowej okazją do wydawania książek i powrotu do tamtych dni były kolejne okrągłe rocznice. Dużą rolę odegrali w tym poznańscy historycy, w tym Instytut Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, główny inicjator organizowanych, co 10 lat konferencji naukowych. Najbardziej okazałe, jak do tej pory, obchodzono 60. rocznicę wybuchu w 1978 roku. W tym roku, wyszły też najlepsze według mnie opracowania. W ostatnich latach szczególną uwagę zwrócić należy na wydawnictwa i działalność Towarzystwa Pamięci Powstania Wielkopolskiego.

I. Źródła

- Czubiński A., Polak B., *Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Wybór źródeł.* Poznań 1983
- Kubiak S., *Bibliografia historii Powstania Wielkopolskiego 1918-1919.* Poznań 1963.
- Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Katalog źródeł i materiałów, pod red. Stanisława Sierpowskiego. Poznań 2003,
- *Słownik biograficzny powstańców wielkopolskich.* Pod red. A. Czubińskiego i B. Polaka. Poznań 2002.
- Woszczyński B. i inni. *Wojskowe aspekty Powstania Wielkopolskiego 1918-1919.* Wybór materiałów źródłowych. Poznań 1985.

Monografie:

- Bauer P., *General Józef Dowbór – Muśnicki 1861-1937.* Poznań 1988.
- Czubiński A., *Powstanie Wielkopolskie 1918 -1919. Geneza - charakter - znaczenie.* Poznań 1987 i 1988.
- Czubiński A., Grot Z., Miśkiewicz B., *Powstanie Wielkopolskie 1918-1919, Zarys dziejów.* Warszawa - Poznań 1978, 1983 i 1988.
- Łukomski G., Polak B., *Powstanie wielkopolskie 1918-1919.* Warszawa - Koszalin 1990.
- Kosman M., *Powstanie Wielkopolskie na tle walk o przetrwanie narodowe pod zaborem pruskim,* Poznań 1993.

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

- Łossowski P., *Zbrojny czyn ludu Wielkopolski 1918-1919*. Warszawa 1970.
- Olszewski M., *Powstanie Wielkopolskie 1918-1919*. Poznań 1963 i 1978.
- Polak B., *General Stanisław Taczak 1874 - 1960*. Poznań 1988 i 1998.
- Polak B., *Wojsko Wielkopolskie 1918-1920*. Koszalin 1990.
- *Powstanie Wielkopolskie 1918-1919*. Pod red. K. Piwarskiego. Poznań 1958.
- Rezler M., *Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Spojrzenie po 90. latach*. Poznań 2008.
- *Rocznik Dziejów Powstania Wielkopolskiego 1918/1919*. Pod red. A. Cwojdzńskiego i Z. Grota. Poznań 1947.

JÓZEF PIETRZAK

**Zespół Szkół Technicznych
w Ostrowie Wielkopolskim**

**Trzy niepodległości. Odbudowa władzy lokalnej w XX wieku
na przykładzie Ostrowa Wielkopolskiego.
[zamieszczono pierwszy rozdział]**

Proces odzyskiwania niepodległości w XX wieku w dużym stopniu uzależniony był od działalności samych Polaków. Walcząc w powstaniach i na frontach przechodzili w czasie pokoju do tworzenia administracji, gospodarki oraz zabiegali o uznanie na arenie międzynarodowej. Dzieje narodu kształtowały w minionym stuleciu trzy legendy: z roku 1918 inicjowana przez członków „Sokoła”, legionistów Piłsudskiego, Hallerczyków, czy działaczy administracji C. K. Galicji. Kolejna z lat 1944- 1945 tworzona przez Armię Krajową i elity polityczne ukształtowane przez II RP. Ostatnia z 1989 r. powstała na skutek strategii negocjacyjnych przy Okrągłym Stole przez pokolenie „Solidarności” i działaczy PZPR.

Przekładając te etapy na historię regionalną, możemy wyodrębnić również trzy fazy uzyskiwania podmiotowości przez społeczeństwo Ostrowa Wielkopolskiego. Po I wojnie światowej obejmowała ona okres tworzenia *Republiki Ostrowskiej* i Powstania Wielkopolskiego. Po II wojnie stanowiła próby realizacji planu *Burza* i kreowania władzy samorządowej w 1945 r. Po Okrągłym Stole z 1989 r. dotyczyła fenomenu Komitetów Obywatelskich i przejmowania władzy po wyborach w III RP.

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

Etap pierwszy 1918 - 1919.

Rok 1918 *Republika Ostrowska.*

Kłęska Niemiec w I wojnie światowej i rewolucja w Berlinie 9 listopada 1918 r., rozpoczęły proces odzyskiwania niepodległości w Wielkopolsce, i na pozostałych ziemiach polskich. Informacje o abdykacji cesarza Wilhelma II oraz o tworzeniu przez socjalistów rad robotniczych i żołnierskich, dotarły do jednostki batalionu zapasowego 155 pułku piechoty w Ostrowie tego samego dnia. W odpowiedzi na utworzoną przez Niemców Radę Żołnierską dnia 10 listopada, przedstawiciele żołnierzy- Polaków zwołali wiec w Ostrowie, w Domu Katolickim. W trakcie manifestacji wybrano Komitet Ludowy, a zgromadzeni uchwalili następującą rezolucję : „ (...) *żołnierze, obywatele i młodzież polska żądają uroczyście wolnej, niepodległej i zjednoczonej Polski Ludowej z wolnym przystępem do morza w granicach sprzed pierwszego rozbioru i przyrzekają w jej obronie dać życie i mienie*”. Komitet Ludowy kierowany przez adwokata Michała Langego przeprowadził rozmowy z niemiecką Radą Żołnierską, w następstwie których, żołnierze - Polacy opuścili jednostkę i w dniach 10-11 listopada utworzyli pierwszy polski pułk piechoty. Dało to początek tworzenia faktów dokonanych przez zajęcie starych koszar wraz z uzbrojeniem i obsadzenia gmachów urzędowych. *Republika Ostrowska* – tak nazwano okres od 10 do 21 listopada 1918 r.- stanowiła pierwszy etap przejmowania władzy i odzyskiwania niepodległości na terenie miasta.

Powstanie Wielkopolskie.

Informacje o wybuchu walk powstańczych w Poznaniu dotarły do Ostrowa 27 grudnia 1918 r. wieczorem. Sygnał *dzwonu Walentego*, w kościele parafialnym, był hasłem alarmu na cały powiat. Mieszkańcy zaczęli się gromadzić w Domu Katolickim oraz przed Bankiem Kupieckim. Do miasta dotarła wiadomość o śmierci Jana Mertki pod Skalmierzycami, który poległ w czasie patrolowania granicy.

Wobec tych faktów Powiatowa Rada, kierowana przez Wojciecha Lipskiego przystąpiła do rokowań z Radą Żołnierską w sprawie : „*wycofania się oddziałów niemieckich*”. W wyniku podpisanej umowy, żołnierze niemieccy przystąpili do opuszczania miasta. Proces ten został przerwany 31 grudnia 1918 r. na skutek wiadomości napływających z Poznania o rozpoczęciu walk, planowanym przejeździe Ignacego Jana Paderewskiego w drodze do Warszawy oraz bezpośrednio, w wyniku zajęcia przez batalion pograniczny ze Szczypliorna – granicznego dworca w Skalmierzycach. Ludność domagała się zakończenia pertraktacji z Radą Żołnierską. Wracający z frontu oficer, Władysław Wawrzyniak mianował komendantem tworzących się oddziałów powstańczych ppor. M. Modrzejewskiego.

Straż obywatelska i skauci dołączyli do tych działań. Żołnierze garnizonu, przestrzegając podpisanej umowy, nie przystąpili do walki. Powstańcy zajęli min.: koszary, dworzec i pocztę. A jak informował „Oredownik Ostrowski”: „*około godz. 10-wieczorem musiał pan landrat Thiemann i inni dygnitarze pruscy, uprzejmie odwiedzeni przez delegację powstańców polskich, przyjąć do wiadomości, że przestali rządzić*”.

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

Dokładnie o północy Komendant Miasta rozwiązał niemiecki bal sylwestrowy, a zdziwieni uczestnicy udali się do domów, obserwując ok. 4000 ochotników uzbrojonych tylko w 100 karabinów, kosy i widły. Wyzwolenie miasta przyspieszył przysłany ze Szczypiorna pociąg pancerny z częścią batalionu pogranicznego. Miasto odzyskało niepodległość 31 grudnia 1918 r.

Komendant Miasta wzywał ludność do złożenia broni i amunicji do 3 stycznia 1919 r., zakazał przeprowadzania rewizji w domach, zapowiedział karanie śmiercią w przypadku kradzieży. W mieście ogłoszono prohibicję i godzinę policyjną po 21.00. Rozprawiono się ze zniechęconymi symbolami zaboru pruskiego, usuwając do godz. 15.00 orły i flagi z urzędowych gmachów. Proces wyzwolenia miasta zakończył się 3 stycznia 1919 r., z chwilą wkroczenia całego batalionu pogranicznego ze Szczypiorna.

Bibliografia

- Banach W., Ostrów Wielkopolski w dawnej pocztówce 1897-1939, Ostrów Wielkopolski 1998.
- Czubiński A., Wielkopolska w latach 1918-1939, Poznań 2000.
- Demel Cz., Krawulski J., Rzepa K., Działalność NSR i NPR w Wielkopolsce w latach 1917-1937, Warszawa – Poznań 1980.
- Landau Z., Tomaszewski J., Zarys historii gospodarczej Polski 1918-1939, Warszawa 1981.
- Ostrów Wielkopolski. Dzieje miasta i regionu, Poznań 1980.
- Ostrów Wielkopolski informator, Ostrów Wielkopolski 2001.
- Ostrów Wielkopolski na przełomie wieków, Bydgoszcz 2000.
- Wieliczka Z., Od Prosnicy po Rawicę. Wspomnienia z Powstania Wielkopolskiego 1918-1919, Poznań 1931.
- Wielkopolska Szkoła Edukacji Narodowej, Wrocław – Warszawa - Kraków 1970.
- Wielkopolski Słownik Biograficzny, Poznań 1981.
- Zieliński H., Historia Polski 1914-1939, Wrocław 1982.

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

IWONA DEMBCZYŃSKA

**II Liceum Ogólnokształcące
w Ostrowie Wielkopolskim**

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE

REPUBLIKA OSTROWSKA

Propozycje bibliograficzne

Czasopisma:

1. Banach W.: Odzyskiwanie niepodległości (cz. II). „Gazeta Ostrowska” 2003 nr 2 s. 18
2. Danielczyk-Marciniak A.: Tobie Polsko ta kropla krwi wrzącej. „Gazeta Ostrowska” 1999 nr 1 s. 11.
3. Dolata P.: Generał Stanisław Taczak (cz. II). „Gazeta Ostrowska” 2001 nr 2 s. 26
4. Dykcik Z.: Republika marzeń. „Głos Wielkopolski” 1998 nr 262, Dodatek Regionalny s. 9.
5. Dykcik Z.: 75 rocznica Republiki Ostrowskiej. Chronologia wypadków. „Gazeta Ostrowska” 1993 nr 45 s. 3.
6. EK, STU: W obronie Wielkopolski. „Gazeta Ostrowska” 1999 nr 13 s. 20.
7. F.S.: Kto wyzwolił Ostrów? „Wielkopolska Południowa” 1964 nr 1 s. 6.
8. Głabisz K.: Rocznicą Powstania Wielkopolskiego. „Gazeta Ostrowska” 1996 nr 1 s.11.
9. Grzegorzewski J.: Mój udział w Powstaniu Wielkopolskim. „Kronika Wielkopolska” 1999 nr 4 s. 85 – 92 .
10. Jakubek E.: W rocznicę powstania. „Gazeta Ostrowska” 1992 nr 2 s. 7.
11. Jędrzejak M.: Pierwsza ofiara. Zginął koło Ostrowa. „Głos Wielkopolski” 1983 nr 270 s. 3.
12. K.Sz.: Spotkanie przy pomniku. „Gazeta Skalmierzycka” 2006 nr 1 s. 4.
13. Kaczmarek A.: Jedyne udane Powstanie w historii Polski. „Fakty Ostrowskie” 2006 nr 44 s. 9.
14. Kaczmarek A.: Święto Niepodległości. Ostrowski zryw. „Fakty Ostrowskie” 2006 nr 39 s. 14.
15. Kasprzak F.: Mój 27 grudnia 1918 roku. Kartki z pamiętnika. „Wielkopolska Południowa” 1963 nr 2 s. 3- 6.

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

16. Kasprzak F.: Ostrowiacy w boju 1918 – 1919. „Gazeta Ostrowska” 1959 nr 6 s. 4, nr 7 s. 4, nr 8 s. 3, nr 9 s. 4.
17. Kierzyńska Z.: Iść przez życie jak przez bitewny szlak. „Ziemia Kaliska” 1983 nr 1 s. 7.
18. Kostrzewski M.: Ostrowianie w Powstaniu Wielkopolskim. „Gazeta Ostrowska” 1993 nr 44 s. 2.
19. Kostrzewski M.: Pamięć o patriotycznej tradycji. Trzy rocznice i cmentarze. „Ziemia Kaliska” 1984 nr 48 s.6 .
20. Kotowska- Rasiak E.: Polska najwyższym dobrem. „Gazeta Ostrowska” 2008 nr 46 s.22.
21. Kowalczyk M.: Niemcy a Republika Ostrowska. „Gazeta Ostrowska” 2002 nr 67, Dod. hist. – kult. s. 20.
22. Kowalczyk M.: Wojenne losy zapomnianego kawalera „Virtuti Militari”. „Gazeta Ostrowska” 2006 nr 29 s. 21.
23. Kujawa H.K.: Dwaj powstańcy – piloci. „Gazeta Ostrowska” 2006 nr 15 s. 27.
24. Kujawa H.K.: Powstaniec i lotnik. „Gazeta Ostrowska” 2006 nr 1 s. 22.
25. Lisiecki L.: Powstańczy zryw. „Ziemia Kaliska” 1976 nr 2 s. 4.
26. (mak): 90. rocznica proklamowania Republiki Ostrowskiej. „Kurier Ostrowski” 2008 nr 92 s. 8-9.
27. (mak): Rekonstrukcja walk Powstania Wielkopolskiego. „Kurier Ostrowski” 2008 nr 92 s. 7 (Rekonstrukcja w obiektywie).
28. (mak): Rekonstrukcja walk powstańczych. „Kurier Ostrowski” 2008 nr 90 s. 2.
29. (mak): Republika Ostrowska. Obchody świąt listopadowych. „Kurier Ostrowski” 2008 nr 91 s. 2.
30. Mikołajczyk S.: Towarzyszył nam entuzjazm i rozważa. 70 rocznica Powstania Wielkopolskiego. „Wagon” 1988 nr 14 s.5.
31. Pawlaczyk P.: Cud zmartwychwstania Polski. „Opiekun” 2006 nr 23 s. 14.
32. Powstanie wielkopolskie. „Wielkopolska Południowa” 1962 nr 2 s. 1.
33. Przybyłka A., Rogowicz S.: Patron uczy nas miłości ojczyzny. „Gazeta Skalmierzycka” 2006 nr 1 s. 4.
34. (rw): Drogi do niepodległości. Nowa wystawa w Muzeum Miasta. „Gazeta Ostrowska” 2008 nr 46 s. 22.
35. (rw): Pamięć o bohaterach. „Gazeta Ostrowska” 2008 nr 46 s. 20.
36. Stefański J.: Ostrów wolny! Uprowadzili całą Wielkopolskę. „Kurier Ostrowski” 2000 nr 103 s. 3.
37. Stef.: Radosne bicie dzwonów. Region ostrowski w Powstaniu Wielkopolskim. „Gazeta Poznańska” 1998 nr 297 s.4.
38. W 59 rocznicę Powstania Wielkopolskiego. „Ziemia Kaliska” 1978 nr 1 s.3.
39. Wardawy J.: Historia na wyciągnięcie ręki. „Gazeta Ostrowska” 2008 nr 46 s. 20 – 21.
40. Wawrzyniak W.: Zarys historii powstania w południowej części Księstwa Poznańskiego. „Gazeta Ostrowska” 1994 nr 1 s. 11 – 13.
41. Weiss R.: Przewrót bez jednego wystrzału. Ku Republice Ostrowskiej 1918. „Gazeta Ostrowska” 2008 nr 46 s. 19 (na podstawie tekstu Kazimierza Radowicza).

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

42. Weiss R.: Republika Ostrowska. „Gazeta Ostrowska” 2000 nr 45 s. 11.
43. Weiss R.: W hołdzie bohaterom Republiki. „Gazeta Ostrowska” 2008 nr 45 s. 20.
44. Wskrzeszenie Rzeczypospolitej. „Wagon” 1987 nr 21 s. 3.
45. Wszędybył J.: Ostrowskie drogi do Niepodległości.: Kurier Ostrowski” 2000 nr 90 s. 12.

Dziela zwarte:

1. Anders P.: Powstanie Wielkopolskie: miejsce pamięci narodowej. Poznań 1988.
2. Dykcik Z.: „Republika Ostrowska”. Przyczynek do historii Powstania Wielkopolskiego 1918-1919. Ostrów Wielkopolski 1992.
3. Dzieje Wielkopolski. Tom II. Lata 1793 – 1918. Pod red. W. Jakóbczyka. Poznań 1973.
4. Dzieje Wielkopolski w wypisach. Pod red. Z. Grota. Warszawa 1963.
5. Encyklopedia Polski. Pod red. R. Marcinka. Kraków 1996.
6. Gomolec L.: Powstanie Wielkopolskie 1918 – 1919. Poznań 1957.
7. Grot Z., Czubiński A.: Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Poznań 2006.
8. Grygier T., Kubiak St., Kucner A.: Studia z historii Powstania Wielkopolskiego 1918/1919. Poznań 1962.
9. Historia. Szkolna Encyklopedia. Warszawa 1993.
10. Jan Mertka – powstaniec wielkopolski. Broszura Polskiego Towarzystwa Historycznego. Koło Terenowe w Ostrowie Wielkopolskim. Oprac. St. Pacyna. Ostrów Wielkopolski 1978.
11. Jaroszewicz S.: Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Zielona Góra 2001.
12. Kosman M.: Powstanie Wielkopolskie: na tle walk o przetrwanie narodowe pod zaborem pruskim. Poznań 1993.
13. Kronika dziejów Polski. Pod red. J. Marcinek. Kraków 1995.
14. Księga Pamięci Alma Mater Ostroviensis. „Non Omnis Moriar”. Zeszyt nr 4. Pod red. K. Niełacnego. Ostrów Wielkopolski 1999.
15. Księga Pamięci Alma Mater Ostroviensis. „Non Omnis Moriar”. Zeszyt 10. Nauczyciele i wychowankowie Gimnazjum ostrowskiego w okresie zaborów 1845 – 1918/1919. Pod red. K. Niełacnego, E. Szperzyńskiego, J. Biernaczyka. Ostrów Wielkopolski 2003.
16. Olszewski M.: Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Poznań 1963.
17. Ostrów Wielkopolski: dzieje miasta i regionu. Poznań 1990.
18. Powstanie Wielkopolskie. Pod red. J. Macyszyna. Warszawa 2006.
19. Powstanie Wielkopolskie 1918 – 1919. Pod red. K. Piwarskiego. Poznań 1968.
20. Radowicz K.: Noc sylwestrowa. Ostrów Wielkopolski 1993.
21. Rocznik Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego. T.III. Ostrów Wielkopolski 2008.
22. Topolski J.: Wielkopolska poprzez wieki. Poznań 1999.
23. Udział społeczeństwa ziemi kaliskiej w Powstaniu Wielkopolskim 1918 – 1919: praca zbiorowa wydana z okazji odsłonięcia pomnika powstańców wielkopolskich w Nowych Skalmierzycach w grudniu 1978 roku. Pod red. A. Czubińskiego. Kalisz 1978.

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

24. W hołdzie Powstańcom Wielkopolskim – Pomniki powstańcze na Ziemi Ostrowskiej. Broszura Polskiego Towarzystwa Historycznego. Koło Terenowe w Ostrowie Wielkopolskim. Oprac. St. Pacyna. Ostrów Wielkopolski 1978.
25. Wielkopolska Szkoła Edukacji Narodowej: studia i wspomnienia z dziejów Gimnazjum Męskiego (obecnie I Liceum Ogólnokształcącego) w Ostrowie Wielkopolskim w 125-lecie jego założenia 1845 – 1970. Wrocław 1970.
26. Wielkopolski powstaniec 1918-1919. Rocznik społeczno- informacyjny nr 8 Zarządu Głównego Towarzystwa Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918/1919. Poznań 2002.
27. Zwycięstwo ludu w Wielkopolsce. Jednodniówka z okazji 40 rocznicy Powstania Wielkopolskiego 1918 – 1919. Pod red. St. Mąderka. Poznań 1958.

Wybrane strony internetowe:

**POWSTANIE
WIELKOPOLSKIE**

- <http://www.poznan.pl/powstanie/>
- http://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie_wielkopolskie
- <http://www.tutej.pl/cms.php?i=5173/>
- <http://www.powstaniewielkopolskie.pl/>
- <http://komisja-historyczna.webpark.pl/index.html>
- <http://www.wojsko-polskie.pl/articles/view/6475>
- http://portalwiedzy.onet.pl/12701,...powstanie_wielkopolskie_1918_1919,haslo.html
- http://wapedia.mobi/pl/Powstanie_wielkopolskie

**REPUBLIKA
OSTROWSKA**

- http://pl.wikipedia.org/wiki/Republika_Ostrowska
- <http://ssl34.tripod.com/113.html>
- <http://www.opiekun.kalisz.pl/221/Cud%20zmartwychwstania%20Polski.htm>

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

- http://www.zgapa.pl/zgapedia/Republika_Ostrowska.html

Wywiad z Profesorem Kazimierzem Thielem

Panie Profesorze, jest Pan synem pułkownika piechoty Wojska Polskiego, a także generała brygady Narodowych Sił Zbrojnych Stanisława Thiela. Jak z perspektywy czasu wspomina Pan Profesor pielęgnację, kultywowanie tradycji patriotycznych w domu rodzinnym pana Ojca?

Powiem Panu szczerze, że upłynęło tyle lat od śmierci mojego Ojca oraz okresu mojego dzieciństwa, że wiele wydarzeń zatarło się w pamięci. Ojciec wprawdzie często wspominał i opowiadał nam o wydarzeniach z czasu walk, w których uczestniczył podczas Powstania Wielkopolskiego. Z okazji rocznic różnych uroczystości powstańczych spotykał się z dawnymi towarzyszami broni. Jako dzieci z oczywistych względów nie brałiśmy udziału w tych spotkaniach. Jak silne były więzi Ojca z podległymi mu żołnierzami świadczy fakt, iż podczas ekshumacji ciała Ojca z cmentarza warszawskiego do rodzinnego grobowca w Doruchowie w 1965 roku stawili się w mundurach wszyscy żyjący jego dawni żołnierze pomimo, iż niektórzy przekroczyli nawet 80 lat.

Stanisław Thiel służbę wojskową zmuszony był podjąć w armii pruskiej. Niewielu Polaków zrobiło w niej karierę z racji intensywnej polityki germanizacyjnej. Uczestniczył w operacjach wojskowych frontu zachodniego I wojny światowej. Czy ojciec Pana Profesora powracał wspomnieniami do tamtych niełatwych dni?

Nie pamiętam, aby Ojciec wracał wspomnieniami do czasów służby w wojsku pruskim.

Wybuch Powstania Wielkopolskiego w grudniu 1918 roku zastał Stanisława Thiela w stopniu podporucznika. Na życzenie Ostrzeszowskiej Rady Ludowej w styczniu 1919 roku Pana ojciec objął dowództwo lokalnego odcinka frontu, szybko awansując do stopnia majora i dowódcy 11 Pułku Strzelców Wielkopolskich. Pełniąc służbę graniczną na linii demarkacyjnej Ojciec Pana Profesora odpowiedzialny był za objęcie w posiadanie części powiatu kępińskiego oraz części Śląska przyznanych postanowieniami traktatu wersalskiego. Czy z tej racji ojciec Pana Profesora powracał wspomnieniami do tych wydarzeń?

Ojciec nie miał usposobienia i charakteru nostalgicznego. Patriotyzm wyrażał czynem. Działał w Związku Powstańców i Wojaków. Miał cechy dowódcy i dlatego nie przypominam sobie, aby często rozpamiętywał te wydarzenia.

Istotnym etapem jego wojskowej kariery była wojna polsko – radziecka. Za jej udział w dniu 10 kwietnia 1920 r. Stanisław Thiel został przez Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego awansowany na pułkownika. Jak wiadomo Stanisław Thiel był kawalerem Krzyża Virtuti Militari V klasy, czterokrotnie Krzyża Walecznych oraz Krzyża

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

Kawalerskiego Legii Honorowej. Czy w domu rodzinnym zachowały się pamiątki związane z tymi okolicznościami?

Niestety, nie tylko nie zachowały się pamiątki związane z wojskową karierą Ojca, ale też żadne pamiątki rodzinne. Cała rodzina opuściła dom w tragicznych okolicznościach (zatrzymanie przez Niemców) na początku wojny. Był to wrzesień 1939 rok. Po wojnie do domu rodzinnego powróciłem tylko ja. Dwór zajęła tzw. władza ludowa z przeznaczeniem na Urząd Gminy, pozostały majątek przepadł bez reszty. Co stało się z jego wyposażeniem i pamiątkami rodzinnymi nie wiem. Jakiś okres czasu mieszkałem w budynkach koło cegielni w Doruchowie. Wiele lat później, któryś z mieszkańców Doruchowa, oddał mi kufer z resztkami materiałów, z których pewno moja Matka coś szyła. Kufer ten jest u nas do dziś.

Pan Profesor wywodzi się z rodziny ziemiańskiej. Los rzucił Pana Profesora do Warszawy. Rodzinne korzenie sięgają jednak Wielkopolski. Trzy lata temu w Doruchowie, w majątku Pana Ojca miało miejsce sympozjum naukowe poświęcone wydarzeniom listopada i grudnia 1918 roku, w którym miałem okazję uczestniczyć. Czy często dane jest Panu oglądać swoje rodzinne strony? Czy czasem ulega Pan Profesor swoistej, metafizycznej egzaltacji powrotu do rodzinnego domu?

Nieczęsto bywam w moich rodzinnych stronach. Choć gdy jestem w parku koło domu w Doruchowie, słyszę głosy mojego rodzeństwa, wydaje mi się, że widzę postać mojej Matki. Przez wiele lat starałem się, o tym nie myśleć. Gdy narodziły się moje dzieci, pojechaliśmy w magiczne miejsce mojego dzieciństwa. Pokazałem im, jak wyglądał mój rodzinny dom. Teraz bywam w Doruchowie głównie z okazji Wszystkich Świętych. Jest tu bowiem, przy kościele grobowiec Thielów. Odwiedzałem kiedyś (choć teraz bardzo rzadko) dawnych kolegów mieszkających okolicy m.in. w Ostrzeszowie, Ostrowie Wielkopolskim, Rogaszycach. Początkowo myślałem o powrocie w rodzinne strony, ale po wojnie nie były one dla mnie szczególnie przyjazne. Tak jak mój Ojciec lubię bardziej działać, aniżeli rozpamiętywać straty, skończyłem studia we Wrocławiu, wybrałem karierę naukową i zamieszkałem w Warszawie.

Dziękuję za rozmowę i życzę wszelkiej pomyślności.

**Wywiad przeprowadził:
PIOTR WIERTEŁAK
Zespół Szkół Budowlano- Energetycznych
w Ostrowie Wielkopolskim.**

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

„... Tobie Polsko ta kropla krwi wrzącej...” 2008

Montaż słowno – muzyczny z okazji 90. rocznicy wybuchu Powstania Wielkopolskiego w wykonaniu uczniów II Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Reymonta w Ostrowie Wielkopolskim pod kierunkiem Donaty Koniecznej i Iwony Dembczyńskiej
[wybrane fragmenty]

Muzyka 1– *Tako rzecze Zaratustra*

Prowadząca 1

W tym roku przypada 90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego, które w dziejach naszego narodu było wydarzeniem szczególnym. Był to jedyny zryw niepodległościowy na terenie zaborów, który zakończył się zwycięstwem. Powstanie Wielkopolskie było swoistą szkołą patriotyzmu i ofiarności jego uczestników oraz dobrej organizacji działań powstańczych.

Muzyka 2 – *Stara Baśń – Atak kmieci*

„Ja jestem z kraju, gdzie codzienny chleb
Nie tylko krew do żył, lecz męstwo w płuca wlewa.
Bo z ziemi mojej stu pokoleń krew
W korzenie wpływa i kłosem dojrzewa.
Tu idąc lasem, chór wysoki słyszysz
A w nim jest bitew huk, powstań okrzyki
I tutaj nawet z pól sierpniowej ciszy
Jest przygłuszony głos armat muzyki(...)

Muzyka 3– *Pink Floyd – On of these days*

Prowadząca 2

W listopadzie 1918 roku kończyła się I wojna światowa. W obliczu kapitulacji Niemiec i rewolucji w Berlinie polskie koła polityczne zorganizowały w Poznaniu obrady Sejmu Dzielnicowego dla ziem zaboru pruskiego. Wyłoniono Naczelną Radę Ludową (...)

.....
(...)

Dymy i mgły Europę zasnuwały,
Wracali z frontów żołnierze,
Politycy radzili. Schyleni nad mapami ...
Wielkopolsko, czy spadnie na nas wolność (...)

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

Baczność! Druhowie!

Bazar jest zagrożony. Paderewski w niebezpieczeństwie.

Oto pułk VI grenadierów, sami w nim Niemcy, wyszedł już na miasto.

.....

Muzyka 6 – Manowar- *Drums of Doom*

Starym ojców naszym szlakiem
przez krew idziem w nowe zorze!
Z dawną pieśnią – dawnym znakiem,
po wyroki idziem boże
w przełomowej dziejów chwili,
którą w snach my wymodlili!

.....

Prowadząca 2

W Ostrowie 31 grudnia 1918 r. Niemcy zgodzili się na oddanie w ręce polskie poczty, dworca i koszar oraz opuszczenie miasta przez żołnierzy garnizonu. Staroście Thielmannowi zakomunikowano, że przestał sprawować władzę. Przed północą Polacy przejęli również władzę w Odolanowie, Kościanie, Gnieźnie, Śremie, Ostrzeszowie(...)

.....

Prowadząca 1

Na ulicach Ostrowa rozlepiono odezwę informującą o przejęciu władzy przez Powiatową Radę Ludową. Starostą został Wojciech Lipski, burmistrzem Stefan Rowiński, a komendantem Okręgu Ostrowskiego porucznik Marian Modrzejewski(...)

.....

Prowadząca 1

W kwietniu 1919 roku na mocy rozporządzenia nakazano do końca miesiąca usunąć niemieckie napisy z dworców, gmachów urzędowych, nazw ulic. Niewykonanie rozporządzenia miało podlegać karze grzywny do 10 tys. marek i do 2 lat więzienia. Wkrótce wprowadzono język polski do administracji.

.....

Pamiętajcie po wszystkie czasy, w całym kraju

Pamiętajcie o tych, co już powrotu nie mają (...)

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

JERZY WÓJCICKI

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE w WYBRANYCH PODRĘCZNIKACH SZKOLNYCH

W związku z 90. rocznicą wybuchu Powstania Wielkopolskiego warto podjąć dyskurs, jak ta zwycięska walka o niepodległość Rzeczypospolitej jest prezentowana w podręcznikach szkolnych na wszystkich etapach edukacyjnych.

Jako autor wielu publikacji metodycznych dla nauczycieli i rzeczoznawca Ministerstwa Edukacji Narodowej ds. podręczników szkolnych mam świadomość, że niełatwo jest umieścić w podręczniku szkolnym skondensowane informacje, dotyczące wielowątkowych wydarzeń historycznych.

Bardzo ważny w podręczniku szkolnym jest język narracji. Powinien on być dostosowany do możliwości percepcyjnych uczniów na danym etapie edukacyjnym.

Poniżej prezentuję- w wersji oryginalnej- wybrane fragmenty dotyczące Powstania Wielkopolskiego zawarte w różnych podręcznikach szkolnych.

Czytając te wybrane fragmenty, warto poszukiwać odpowiedzi na następujące pytania:

- Czy język narracji historycznej dostosowany jest do możliwości percepcyjnych uczniów?
- Czy prezentowane treści są w pełni zrozumiałe dla ucznia ?
- Czy zamieszczone informacje zadowolają nas w kontekście względnie pełnej wiedzy o różnych kontekstach Powstania Wielkopolskiego ?
- Czy wybrane fragmenty zawierają nieścisłości merytoryczne ?

W uzupełnieniu dodam, że wszystkie prezentowane podręczniki, uzyskały pozytywne opinie recenzentów i zostały dopuszczone do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej.

(1)

„(...) odradzająca się Polska musiała zadbać o ustalenie swych granic(...) o niektóre tereny trzeba było jednak walczyć zbrojnie. Działania wojenne objęły wiele pogranicznych ziem, do których żądania wysuwały również państwa sąsiednie. W Wielkopolsce i na Górnym Śląsku wybuchły powstania przeciw Niemcom. Toczyły się też walki z Ukraińcami, Czechami i Litwinami. Nasz kraj musiał stawić czoła zagrożeniu ze strony Rosji Radzieckiej ”.

[W:] M. Deszczyńska, M. Deszczyński, *Poznajemy historię ojczyzny*. Klasa 4. Szkoła podstawowa, WSiP, Warszawa 2002, s. 158- 159.

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

(2)

„(...) W grudniu 1918 r. wybuchło powstanie wielkopolskie. Rozpoczęło się od manifestacji wywołanych przyjazdem do Poznania 27 grudnia 1918 r. Ignacego Jana Paderewskiego, który był w drodze do Warszawy. Manifestacje przerodziły się szybko w starcia z wojskami niemieckimi (...) Powstańców uratowała skuteczna interwencja polskiej delegacji na konferencji paryskiej u rządów mocarstw ententy. Narzuciły one Niemcom zawarcie rozejmu i wycofanie wojsk z Wielkopolski. W ten sposób zakończyło się jedyne w dziejach Polski zwycięskie powstanie narodowe”.

[W:] D. Bąkowski, *Historia. Podręcznik dla klasy 3 gimnazjum*, Wydawnictwo Pedagogiczne Operon, Gdynia 2004, s. 82- 83.

(3)

„(...) Odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 r. otworzyło 3- letni okres budowy terytorialnej państwa polskiego. W jego trakcie doszło do zwycięskiego powstania w Wielkopolsce, trzech powstań na Górnym Śląsku, zakończonych przyłączeniem jego części do Polski, a przede wszystkim do wojny z bolszewicką Rosją”.

[W:] K. Lipiński, *Historia i wiedza o społeczeństwie. Klasa 2. Podręcznik dla zasadniczej szkoły zawodowej*, Wydawnictwa Edukacyjne Wiking, Wrocław 2003, s. 84.

(4)

„(...) Zachodnia granica została zatwierdzona już nieco wcześniej. Od listopada 1918 r. w zaborze pruskim utrzymywał się chwiejny stan polsko- niemieckiej dwuwładzy: obok instytucji niemieckich istniała w Poznaniu Naczelna Rada Ludowa. 27 grudnia 1918 r. wybuchło w Poznaniu powstanie, a do połowy stycznia Polacy zajęli Wielkopolskę- tzw. powstanie wielkopolskie (...) granica polsko- niemiecka miała zostać określona podczas konferencji paryskiej”.

[W:] J. Kochanowski, P. Matusik, *Człowiek i historia. Czasy nowożytne. XIX i XX wiek. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego. Kształcenie w zakresie rozszerzonym*, WSiP, Warszawa 2004, s. 437.

(5)

„(...) 26 grudnia 1918 r. do Poznania przybył Ignacy Paderewski, entuzjastycznie witany przez rodaków. W gorącej atmosferze, jaka zapanowała w mieście, żołnierze niemieccy zaczęli atakować.

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

Gdy następnego dnia, 27 grudnia 1918 r. ataki się powtórzyły się, doszło do wybuchu spontanicznego powstania. Dowództwo nad oddziałami powstańczymi objął- od stycznia 1919 r.- skierowany tu z Warszawy gen J. Dowbor- Muśnicki ”.

[W:] G. Szelągowska, *Ludzie, społeczeństwa, cywilizacje. Historia XIX i XX wieku.* Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego. Kształcenie w zakresie podstawowym, WSiP, Warszawa 2003, s. 235.

MACIEJ KOWALCZYK

Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne

Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne (OTG), stowarzyszenie z siedzibą w Ostrowie Wielkopolskim rozwija i propaguje inicjatywy, postawy oraz działania badawcze oraz popularyzatorskie w zakresie szeroko pojmowanej genealogii.

OTG zorganizowało m.in. spotkanie w dniu 26.02.2006 r. z Bettiną Landé z Paryża, potomkinią pierwszego ostrowskiego rabina Jakoba ben Jicchak Halewi Lande oraz budowniczego ostrowskiej synagogi Moritza Landé, w dniu 24.04.2008 r. wystawę rodowodów i wywodów przodków pt. „Ocalić od zapomnienia...” oraz w dniu 8.11.2008 r. konferencję poświęconą Republice Ostrowskiej i Powstaniu Wielkopolskiemu w powiecie ostrowskim- z udziałem m.in. Honorowego Obywatela Miasta Ostrowa Wielkopolskiego Kazimierza Radowicza oraz dyrektora Archiwum Państwowego w Poznaniu Henryka Krystka oraz grupy Rekonstrukcji Historycznej „Żelazny Orzeł”. Podczas konferencji zaprezentowano dwa nowe wydawnictwa: trzeci tom „Rocznika OTG” i płytę „Źródła do dziejów Powstania Wielkopolskiego na Ziemi Ostrowskiej ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu” – **patrz: fragment wywiadu z M.K.**

Trzeci tom „Rocznika Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego” ma na celu ocalenie od zapomnienia postaci powstańców wielkopolskich z regionu ostrowskiego i zainicjowanie ich ewidencjonowania, jak również prowadzenia badań nad ich losami. Zawiera on m.in. wykaz ponad 1400 uczestników Powstania Wielkopolskiego z powiatu ostrowskiego oraz biogramy niektórych z nich. Jest to dzieło kwerendy zespołu działającego pod kierunkiem Macieja Kowalczyka. W zespole pracowali członkowie OTG: Grażyna Karolak, Zbigniew Marcinkowski oraz Jarosław Pustkowski.

Uczniowie II Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Reymonta w Ostrowie Wielkopolskim przeprowadzili wywiad z Maciejem Kowalczykiem (M. K.)- Prezesem Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego.

Prezentujemy jedno z pytań i udzieloną odpowiedź.

* OTG wydała wspólnie z Archiwum Państwowym w Poznaniu płytę, zawierającą źródła do dziejów Powstania Wielkopolskiego na Ziemi Ostrowskiej. Jaka jest jej zawartość i czym ona jest m.in. dla historyków- regionalistów ?

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

M. K.:

Płyta CD pt. „Źródła do dziejów Powstania Wielkopolskiego na Ziemi Ostrowskiej ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu” (A.P.), wydana dzięki wsparciu Stowarzyszenia Fundusz Grantowy Dobrego Sąsiedztwa dla Ostrowa Wielkopolskiego, zawiera trzy podstawowe zespoły materiałów.

Pierwszym z nich są zeskanowane w całości akta Towarzystwa Powstańców i Wojaków w Ostrowie, przechowywane w AP. Towarzystwo Powstańców i Wojaków działało w naszym mieście w okresie II RP, zrzeszając weteranów Powstania Wielkopolskiego. Jego akta zawierają m. in. wykazy członków, listy składek i korespondencję Towarzystwa.

Drugą część płyty stanowią akta osobowe (zyciorysy, zaświadczenia o udziale w powstaniu) powstańców wielkopolskich zrzeszonych w latach 60. XX w. w poznańskim oddziale ZBoWiD. Dzięki żmudnej pracy Jarosława Pustkowskiego, Anety Franc oraz Beaty Karwalskiej udało się z tego, liczącego wiele jednostek archiwalnych zespołu, wyselekcjonować materiały dotyczące członków ZBoWiD z naszego regionu, którzy brali udział w Powstaniu Wielkopolskim.

Trzecim zespołem materiałów jest galeria fotografii miejsc pamięci Powstania Wielkopolskiego w powiecie ostrowskim autorstwa Mariana Franciszka Nowaka, wiceprezesa OTG. Galeria ta stanowi kompleksowy zbiór zdjęć wszystkich trwałych form (pomniki, tablice, izby pamięci) upamiętniających powstańczy czyn zbrojny, a znajdujących się w granicach obecnego powiatu ostrowskiego. Dzięki niej można nie ruszając się z miejsca, odbyć peregrynację po wszystkich gminach powiatu ostrowskiego szlakiem miejsc pamięci Powstania Wielkopolskiego.

W tej wirtualnej wędrówce pomoże – stanowiący uzupełnienie płyty - skan mapy pochodzącej z początku XX w. dotyczącej powiatów: ostrowskiego i odolanowskiego, „Źródła do dziejów Powstania Wielkopolskiego na Ziemi Ostrowskiej ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu” to pionierskie wydawnictwo w skali nie tylko powiatu ostrowskiego, ale całej Południowej Wielkopolski. Ułatwi ono pracę badaczom Powstania Wielkopolskiego, nie tylko w naszym regionie. Dostęp do podstawowych źródeł, jakimi są akta Towarzystwa Powstańców i Wojaków oraz poznańskiego oddziału ZBoWiD, będzie możliwy bez konieczności wyjazdu do Archiwum Państwowego w Poznaniu.

.....

Konkurs „ Co uczniowie wiedzą o Republice Ostrowskiej i Powstaniu Wielkopolskim ”

.....

Ponad 200 uczniów ze wszystkich szkół ponadgimnazjalnych Powiatu Ostrowskiego wzięło udział w szkolnych eliminacjach do Powiatowego Konkursu pn. „Co wiemy o Republice Ostrowskiej i Powstaniu Wielkopolskim”. Przedsięwzięcie to zostało przygotowane i zorganizowane przez Małgorzatę Lucińską i Piotra Grabarza nauczycieli I Liceum Ogólnokształcącego im. ks. J. Kompały i W. Lipskiego w Ostrowie Wielkopolskim.

Cele Konkursu były następujące:

- upowszechnienie wiedzy o Powstaniu Wielkopolskim;
- ukazywanie wkładu wielkopolskiego społeczeństwa w proces odzyskiwania niepodległości przez Polskę;

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

- przybliżanie uczniom realiów życia codziennego Wielkopolan na przełomie wieków XIX i XX;
- kształtowanie poczucia tożsamości narodowej;
- rozbudzanie zainteresowań historią regionu;
- wspieranie inicjatyw nauczycielskich związanych z propagowaniem historii regionu;
- rozwijanie współpracy pomiędzy nauczycielami, uczniami, rodzicami i przedstawicielami lokalnych instytucji i samorządów;
- rozwijanie kompetencji metodyczno-dydaktycznych nauczycieli.

Etap szkolny Konkursu polegał na rozwiązaniu testu składającego się z 20 pytań. Do ścisłego finału zakwalifikowały się 23 osoby, w którym uczestnicy musieli zmierzyć się także z testem (30 pytań). Laureaci otrzymali nagrody książkowe ufundowane przez Starostwo Powiatowe w Ostrowie Wielkopolskim.

Młodzież wykazała się bardzo dobrym przygotowaniem merytorycznym oraz umiejętnością ujmowania treści historycznych w związku przyczynowo-skutkowe.

Mamy nadzieję, że udział w Konkursie stał się dla uczniów szansą na pogłębienie i utrwalenie wiedzy uzyskanej na zajęciach lekcyjnych oraz przyczynił się do rozwijania zainteresowań dotyczących historii lokalnej i regionalnej.

Powstanie Wielkopolskie widziane oczami uczniów żyjących w I połowie XXI wieku

---

W ramach projektu edukacyjnego: „90. rocznica proklamowania Republiki Ostrowskiej i 90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego” uczniowie Zespołu Szkół Specjalnych im. Janusza Korczaka w Ostrowie Wielkopolskim wzięli udział w konkursie plastycznym i fotograficznym. Konkursy przebiegały pod hasłem: „Powstanie Wielkopolskie widziane oczami uczniów żyjących w I połowie XXI wieku”.

Autor: Mateusz Puła

Autorka: Paulina Pomorska

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

Działania twórcze uczniów zostały poprzedzone pokazem multimedialnym na temat Powstania Wielkopolskiego oraz wycieczką po ostrowskich ulicach. Szlak prowadził przez miejsca upamiętniające wydarzenia z okresu powstania *Republiki Ostrowskiej* i walk powstańczych. Konkurs plastyczny i wystawę koordynowały: Karolina Czaja i Mirosława Laszek. Konkurs fotograficzny koordynował Maciej Maśliński. W efekcie powstało kilkadziesiąt ciekawych i oryginalnych prac. Prace plastyczne wykonane zostały różnorodnymi technikami: od rysunku przez malarstwo, wydzieranki i wyklejanki. Fotografie zaś są spojrzeniem uczniów na dzisiejszy Ostrów przez pryzmat wydarzeń, które miały miejsce 90 lat temu.

Autor: Richard Grzela

Wystawę pokonkursową wszystkich prac można zwiedzać od 17 grudnia 2008 r. w I Liceum Ogólnokształcącego im. ks. J. Kompały i W. Lipskiego w Ostrowie Wielkopolskim.

27 grudnia 1918
90. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

JAN WELSANDT

IV Liceum Ogólnokształcące im. F. Chopina w Ostrowie Wielkopolskim

Wyniki sondażu ulicznego pn. „ Co wiemy o Powstaniu Wielkopolskim ?”.

W dniach 1 i 2 grudnia 2008 r. uczniowie IV Liceum Ogólnokształcącego im. Fryderyka Chopina w Ostrowie Wielkopolskim przeprowadzili na ulicach naszego miasta ankietę związaną z Powstaniem Wielkopolskim. 152 osobom postawiono następujące 3 pytania:

1. Które z polskich powstań narodowych zakończyło się sukcesem ?
2. Która rocznica Powstania Wielkopolskiego przypada w tym roku ?
3. Która z wymienionych postaci, związana z Ostrowem Wielkopolskim, była w pierwszych dniach Powstania Wielkopolskiego jego dowódcą?
  - Józef Haller
  - Stanisław Taczak
  - Wojciech Korfanty

Ankietowanych podzielono na 3 grupy wiekowe:

- do 20 lat
- od 20 do 40 lat
- powyżej 40 lat

Na pierwsze pytanie udzielono 53% poprawnych odpowiedzi, na drugie pytanie udzielono 47% poprawnych odpowiedzi, na trzecie pytanie udzielono 50% poprawnych odpowiedzi. Jednak tylko 26% badanych udzieliło poprawnych odpowiedzi na wszystkie trzy pytania. Najwięcej poprawnych odpowiedzi (39%) udzielili ankietowani w przedziale wiekowym do 20 lat.

REDAKTOR WYDANIA:

JERZY WÓJCICKI

[adiustacja tekstów i opracowanie techniczno-graficzne]